

Handläggare: Karin Aronsson
Telefon: 508 09 395

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Inbjudan att tillsammans med Stockholms läns landsting delta i försöksverksamhet med sprutbyte – remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Siw Lideståhl
avdelningschef

Sammanfattning

Stockholms läns landsting har beslutat att starta en försöksverksamhet med ett sprutbytesprogram för att begränsa smittspridning bland intravenösa missbrukare. Stockholms stad har inbjudits att delta i projektet. Stadsledningskontoret har formulerat ett antal frågor som behöver belysas innan staden tar ställning till att delta i projektet.

Förvaltningen anser att remissen mestadels rör landstingets ansvarsområde och att det bör förtydligas att huvudmannskapet för försöksverksamheten ligger hos landstinget. Det framgår inte av handlingarna om berörda frivilligorganisationer har fått möjlighet att ta del av remissen och yttra sig. Om inte föreslår förvaltningen att så sker.

Bakgrund

Den 21 juni 2010 beslutade Stockholms läns landstingsfullmäktige bl.a. att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att:

- starta en försöksverksamhet med ett sprutbytesprogram
- utarbeta riktlinjer med utgångspunkt från gällande lag och föreskrifter
- genomföra en vetenskaplig utvärdering parallellt med försöksverksamheten
- ansöka hos Socialstyrelsen om tillstånd att inrätta en försöksverksamhet med sprutbytesverksamhet.

Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning har inbjudit Stockholms stad att delta i ett projekt för att starta en försöksverksamhet med ett sprutbytesprogram och bereda en ansökan till Socialstyrelsen om inrättande av försöksverksamheten.

Stadsledningskontorets förnyelseavdelning har med anledning av detta i en promemoria formulerat ett antal frågor de anser bör belysas innan staden tar ställning till frågan om att delta i sprutbytesprojektet.

Förnyelseavdelningens promemoria har remitterats till samtliga stadsdelsnämnder, socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden och stadsledningskontoret för yttrande senast 28 februari 2011. Inbjudan från Stockholms läns landsting om att delta i projektet och förnyelseavdelningens promemoria bifogas.

Ärendet

Nedan redovisas några av förnyelseavdelnings frågeställningar.

- Utifrån *smittspridningssynpunkt* ställs frågor om hur de ökade kraven på rådgivning, provtagning och regelbundna tester/vaccinationer ska hanteras.
- Utifrån *vårdssynpunkt* ställs frågor om hur förvaltningen ser på utökat arbete i relation till:
  - vilka behandlingar som måste erbjudas
  - vilka frivilligorganisationer som ev. ska delta
  - vilka erfarenheter finns av den vårdkedja av insatser som behövs för att fånga upp narkomaner
  - vilka kostnader kan komma att uppstå
  - hur samarbetet med landstinget kan utvecklas oavsett sprutbytesförsök med aktiva insatser för injektionsnarkomaner m.m.

- Utifrån *vetenskaplig utvärdering* behöver en del aspekter följas upp ytterligare och beaktas, såsom
  - mål för försöksverksamheten
  - statistik om antal sprutor och nålar som lämnas ut
  - kostnadens relation till samhällsnytta då enskilda kommer ur missbruk m.m.
- Utifrån *kommunikation och information* ställs frågor om
  - hur ett sprutbytesförsök kommuniceras
  - vilken del av staden ska vara värd för försöksverksamheten
  - om samarbetet men landstinget och Stockholms stad
  - om information till besökarna/allmänheten m.m.
- *Kompletterande* uppgifter efterfrågas kring
  - hur etablerade verksamheter ska kunna involveras i försöksverksamheten
  - vilken ökad arbetsinsats det innebär för den allmänna sjukvården, infektionsvården och beroendevården, socialtjänsten m.m.
  - hur prioriteringar ska göras mot andra verksamheter för att rymma nya uppgifter m.m.
- Bland *övriga frågor* finns sådant som kan behöva beläggas ytterligare:
  - om det kan uppstå kriminalitet vid lokalen
  - om det kan bli en mötesplats vid den plats där sprutor kan bytas
  - hur minderåriga missbrukare ska hanteras
  - om möjligheten att få nya sprutor kan göra det lättare att fortsätta missbruket m.m.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av socialtjänstavdelningen.

Förvaltningens synpunkter

Både i landstingets inbjudan och i förnyelseavdelningens promemoria refereras till landstingets rapport ”Åtgärder för att begränsa smittspridning – sprutbyten och andra åtgärder (Procyon-Capire 2009-12-01)”. Däremot sägs inte något om vad som framkommit i rapporten. Förvaltningen vill därför framhålla att det enligt den s.k. baslinjestudien om injektionsmissbrukare i Stockholm, som bl.a. genomfördes

av infektionsläkaren Sven Britton under 2007 och 2008, var 83 procent av de intravenösa missbrukarna i Stockholm smittade med hepatit C. Enligt samma studie var 51 personer vid tiden för studiens genomförande hiv-smittade. Studien visade att sprutdelning och oskyddade samlag är mycket vanliga bland injektionsmissbrukare. En av de slutsatser som drogs utifrån studien var att sprutbyte borde införas i Stockholm.

I studien framkom vidare att de pågående testningsaktiviteter (bland annat på häkten, beroendemottagningar och bland hemlösa missbrukare) inte är tillräckliga för att förebygga smittspridning och att sprutbytesmottagningar är ett betydligt effektivare sätt att nå narkomanerna. Projekt med försöksverksamheter har prövats på andra orter och länder, bl.a. i Lund, Malmö och Oslo. Det finns forskning som visar att sprutbytesprogram är effektiva för att minska spridningen av smittsamma sjukdomar. Erfarenheten av de projekt som bedrivits i Lund och Malmö är att smittspridningen av hiv har minskat men att det inte gett någon, eller mycket liten, effekt vad gäller hepatit C.

I rapport poängteras att ”sprutbytesprogram enbart kan vara ett komplement till andra väl etablerade metoder för att begränsa smittspridning” och ”för att en sprutbytesverksamhet ska fungera krävs ett väl fungerande motivationsarbete, nära koppling till avgiftning och beroendevård, liksom till socialtjänstens insatser för personer med missbruksproblem, samt att det långsiktiga målet med verksamheten måste vara att förmå den enskilde individen till ett liv utan narkotika”.

Svar på förnyelseavdelningens frågeställningar

Utifrån smittspridningssynpunkt

Ökade krav på rådgivning och provtagning samt regelbundna tester/vaccinationer faller inom landstingets ansvarsområde.

Utifrån vårdsynpunkt

Missbruksbehandlingar ingår i socialtjänstens ansvarsområde och de behandlingar som ska erbjudas är de som erbjuds redan idag, det vill säga behandlingar med evidensbaserad utgångspunkt enligt de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård. Detsamma gäller för motivationsarbete. Erfarenhetsmässigt är det av betydelse att insatser kan påbörjas relativt snabbt då motivationen till förändring inte alltid är långvarig. Huruvida kostnaderna kommer att öka är svårt att överblicka. Ett utökat uppsökande arbete skulle dock ge ökade kostnader för kommunen.

Inbjudan att tillsammans med Stockholms läns landsting delta i försöksverksamhet med sprutbyte – remiss från kommunstyrelsen

Det framgår inte av handlingarna om berörda frivilligorganisationer har fått möjlighet att ta del av remissen och yttra sig. Om inte föreslår förvaltningen att så sker.

Samarbetet mellan Norra Mottagningen, som är den lokala beroendemottagningen på Norrmalm och förvaltningens vuxenenhet fungerar idag mycket väl. För närvarande pågår ett utvecklingsarbete där även landstingets psykiatri och primärvård ingår, för att säkerställa implementeringen av de nationella riktlinjerna.

Vuxenenheten hade den 31 december 2010 kontakt med 114 personer på grund av missbruksproblem. Av dessa hade 29 personer ett narkotikamissbruk, varav en del av dem ett injektionsmissbruk. På Norrmalm, liksom i övriga stadsdelar i norra innerstaden, bor det förhållandevis få personer med injektionsmissbruk.

Kompletterande uppgifter

Vilken ökad arbetsinsats ett försök med sprutbyte innebär för infektionssjukvård, beroendevård och allmänsjukvård är en fråga för landstinget att besvara. Likaså frågan om hur prioriteringar ska göras mot andra verksamheter för att inrymma nya uppgifter.

Vetenskaplig utvärdering

Förvaltningen delar förnyelseavdelningens uppfattning att följande aspekter behöver följas upp ytterligare och beaktas i ett eventuellt försök med sprutbyte:

- Mål för försöksverksamheten.
- Statistik om antalet sprutor och nålar som lämnas ut och återlämnas/besökare m.m.
- Uppföljning från kriminalvård, polis andra berörda grupper och organisationer.
- Genom registreringen som görs av besök ges underlag för uppföljning av nyrekrytering till missbruk.
- Kostnadens relation till samhällsnytta då enskilda kommer ur missbruk.

Kommunikation och information

Ett sprutbytesförsök bör kommuniceras till samtliga instanser som arbetar med målgruppen, media och genom uppsökande arbete inom målgruppen. Samarbete mellan landstinget och Stockholms stad samt med övriga kommuner i Stockholms län är en förutsättning för att verksamheten ska bli framgångsrik.

Övriga frågor

Beträffande övriga frågor som belyser eventuella risker med försöket bedömer förvaltningen att det alltid finns en viss risk för kriminalitet vid sådan mottagning eftersom den blir en ny mötesplats. Risken att personer med missbruk genom en sådan mottagning möter andra personer i samma situation och på så sätt förlorar sin motivation till rehabilitering bedöms däremot som mindre sannolik. Likaså är det mindre sannolikt att möjligheten till sprutbyte skulle underlätta fortsatt missbruk. Enligt lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323) får sprutor eller kanyler lämnas ut endast till den som har fyllt 20 år. Minderåriga missbrukare bör som idag hanteras av specialiserad ungdomsmottagning vid Maria Ungdom.

En sprutbytesmottagning kan inte anses utgöra en ökad risk för nyrekrytering till missbruk bland unga. I intervjuer med Maria Ungdom redovisas en bild av en marginell injektionsverksamhet när det gäller ungdomar. Medelåldern för nybesökare vid sprutbytesprogrammet i Malmö var 2008 32 år.

Vad gäller lokaliseringen föreslår förvaltningen att verksamheten förläggs till den del av Stockholms län där flest intravenösa missbrukare vistas, i syfte att få ut största möjliga effekt av programmet samt att huvudmannskapet ska ligga hos landstinget, vilket behöver förtydligas.

Bilaga

Remisshandlingar